



สมพุทธ ธุระเจน. “นอก เหนือและนอกเขา” นครศรีธรรมราช. ปีที่ 44 ฉบับที่3
มีนาคม 2557. หน้า 76-79.

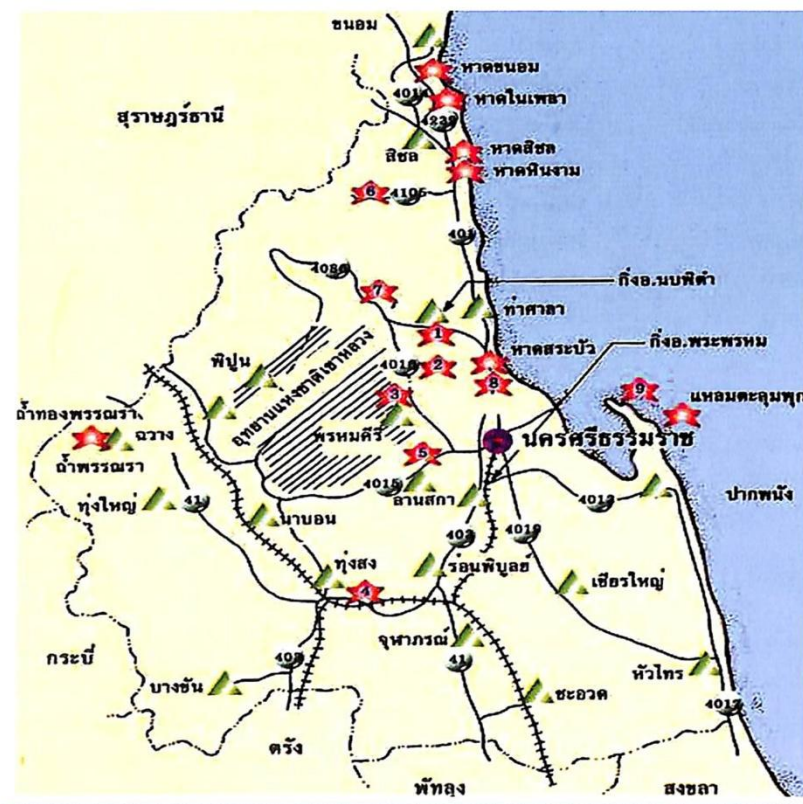


หอสมุดแห่งชาติ
นครศรีธรรมราช

นันทาสรรสาร

นอก เหนือและนอกเขา

สมพุทธ ธุระเจน



กาลเวลาได้นำเอาคำว่า “นอก เหนือและนอกเขา” ติดไปด้วยชาวนคร รุ่งใหม่จึงไม่ค่อยรู้จัก นอกเหนือและนอกเขา เหลือพูดถึงกันบ้าง ก็แต่ในวงวิชาการวัฒนธรรม วิถีชีวิตของพวกนอกและพวกเหนือที่เคยพึ่งพาอาศัยกันอย่างใกล้ชิดค่อยๆ ห่างกัน และขาดจากกันโดยสิ้นเชิง

จังหวัดนครศรีธรรมราชเรามีพื้นที่เกือบ ๑๐,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร หรือกว่า ๖,๐๐๐,๐๐๐ ไร่ มีลักษณะทางกายภาพคือ มีเทือกเขานครศรีธรรมราชยาวตามแนวเหนือใต้เป็นแกนกลาง แบ่งนครศรีธรรมราชเป็น ๓ เขต คือเขตที่ราบทางตะวันออกของเทือกเขาไปจนถึงชายฝั่งทะเลอ่าวไทย เคยเป็นแหล่งผลิตข้าวป้อนชาวใต้หลายจังหวัด



สมพุทธ ธุระเจน. “นอก เหนือและนอกเขา” นครศรีธรรมราช. ปีที่ 44 ฉบับที่3
มีนาคม 2557. หน้า 76-79.

ตรงกลางเป็นเขตภูเขาและเชิงเขา มีป่าไม้สมบูรณ์ ตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติหลายแห่ง เป็นพื้นที่ปลูกผลไม้หลายชนิด และพืชเศรษฐกิจสำคัญ คือ ยางพารา ชิกตะวันตกของภูเขาเป็นที่ราบระหว่างภูเขา หลายพื้นที่มีแร่ธาตุ และเป็นศูนย์การปลูกยางพาราระดับชาติ ๓ เขตดังกล่าวนี้เป็นที่มาของคำ “นอกเหนือ และนอกเขา”



บริเวณลุ่มน้ำปากพนัง และใกล้เคียงทางซีกตะวันออกของเทือกเขา จะเรียกว่า “นอก” แถบภูเขาและเชิงเขา “เหนือ” และซีกตะวันตกของเทือกเขาจะเรียกว่านอกเขา คำว่า “เหนือ” มิได้หมายถึงทิศเหนือ แต่เหนือ เป็นบริเวณต้นน้ำสายต่างๆ ที่หล่อเลี้ยงชีวิต พืช และสัตว์ บริเวณที่ราบด้านตะวันออก คำว่า “เหนือ” จึงน่าจะหมายความว่า “เหนือหน้า” กระมัง

ลักษณะทางธรรมชาติ เป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของคนในแต่ละเขต บริเวณที่ราบชายฝั่งตะวันออกที่เรียกว่า นอก เป็นที่ราบดินดี ในลำคลองมีน้ำสมบูรณ์เหมาะสำหรับการทำนา นอก จึงเป็นอยู่ของเมืองนครศรีธรรมราช เชิงเขาดอนกลางมีการทำสวนปลูกผลไม้หลายชนิด เป็นที่อยู่ของพวกเหนือ โดยทั่วไปยอมรับกันว่า พวกนอกจะลำบากกว่าพวกเหนือ เพราะการทำนากับการทำสวนแตกต่างกัน พวกนอกทำนาต้องปลูกข้าวทุกปี ผิดกับพวกเหนือ รอให้ผลไม้ออกตามฤดูกาล สุกเมื่อไหร่ก็เก็บขายได้ หรือรอต้นยางพาราโต กรีดได้ยาวไปเลย สรุปได้ว่าพวกนอกต้องต่อสู้ยิ่งกว่า พวกเหนือ ส่วนพวกนอกเขา อยู่ไกลจวงจรความสัมพันธ์ของพวกนอกและพวกเหนือ

ในการปกครองส่วนภูมิภาค เมื่อ พ.ศ.๒๔๗๖ ซึ่งมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรก ครั้งนั้นจังหวัดนครศรีธรรมราชประกอบด้วย ๘ อำเภอ ๖ อำเภอตั้งอยู่ซีกตะวันออกของเทือกเขานครศรีธรรมราช ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอสิชล อำเภอท่าศาลา อำเภอร่อนพิบูลย์ อำเภอปากพนัง และอำเภอหัวไทร อยู่ทางตะวันตก ได้แก่ อำเภอนางรอง และอำเภอทุ่งสง พวกนอกเขาไปจากพวกเหนือและพวกนอก



ความแตกต่างในด้านภูมิประเทศ และผลผลิต ของเหนือและนอก ทำให้พวกเหนือและพวกนอกจะต้องพึ่งพาอาศัยกันในหลายเรื่องการไปมาหาสู่กันมีตลอดทั้งปี โดยอาศัยคลองเป็นเส้นทางเชื่อม และใช้ “เรือเหนือ” เป็นพาหนะ เรือเหนือเป็นภูมิปัญญาการต่อเรือของพวกเหนือ โดยเฉพาะเรือเหนือแถวลานสกา ซึ่งเป็นเรือที่มีประโยชน์ใช้สอยสูง ไม่ต้องใช้เครื่องยนต์ ไม่ต้องมีเรือลากจูง ถ้าคลองแคบและน้ำตื้นจะใช้ถ่อค้ำไป ถ้าน้ำลึกคลองกว้างก็จะใช้แจว เรือเหนือเดินทางจากเหนือไปได้ไกลๆ และหลายวัน ในเรือบรรทุกผลไม้เต็มลำ มีเตาไฟและหม้อหุงข้าวต้มแกง ลำเรือปูกระดานและฟาก นอนได้ ๓ - ๔ คน มีหลังคาคลุมกันแดดกันฝน นำผลไม้ไปแลกกับข้าวและอื่นๆ หรือขายเป็นเงินสด เรือเหนือจึงมีให้เห็นทั่วไปในคลองแกลวนอก ขากลับเรือเหนือบรรทุกข้าว กะปิ ปลาแห้ง น้ำผึ้ง และน้ำส้มจากที่แลกกับผลไม้หรือ “เกลอ” ให้มา

พวกนอกจะต้องพึ่งพาพวกเหนือเช่นเดียวกัน ในฤดูน้ำหลากบ้านเรือนพวกนอกจะถูกน้ำท่วมอยู่เป็นเดือน วัวพวกนอกไม่มีที่อยู่อาศัย และไม่มีหญ้าให้กิน ดังนั้นเมื่อหมดหน้าไถนา ก็จะนำวัวของตนเดินทางไปฝากพวกเหนือเลี้ยง จนกว่าจะถึงฤดูทำนารอบใหม่จึงจะไปรับวัวกลับ พวกเหนือแต่ละบ้านพร้อมที่จะเลี้ยง “วัวนอก” โดยมีข้าว หรือลูกวัวที่เกิดระหว่างการเลี้ยงเป็นสิ่งตอบแทน แล้วแต่จะตกลงกัน

มีคนเล่าให้ฟังว่า พวกนอกจะประเมินการเลี้ยงวัวของพวกเหนือว่าฤดูกาลหน้าจะนำวัวมาฝากเลี้ยงอีกหรือเปล่านั้น มาดูกันวัวของตนว่ากันป้านหรือกันแหลม ถ้ากันป้าน แสดงว่าวัวอ้วน เลี้ยงดูดี แต่ถ้าวัวกันแหลม แสดงว่าวัวผอม คนเลี้ยงไม่เอาใจใส่ เรียกว่า วัตกันที่กัน

นอกจากพวกเหนือจะช่วยเลี้ยงวัวให้พวกนอกแล้ว ยังช่วยพวกนอกในฤดูเก็บเกี่ยว พวกนอกจำนวนหนึ่งจะทำนาจนเก็บเองไม่ไหวต้องอาศัยแรงงานพวกเหนือไปช่วยเก็บหรือรับจ้างเก็บ การจ้างเก็บคิดกันเป็นการเลี้ยงข้าว

